

Celem projektu jest zbadanie i opracowanie działalności Interdyscyplinarnej Placówki Twórczo-Badawczej „Pracownia” z Olsztyna, funkcjonującej na przełomie lat 70. i 80., oraz nowatorska analiza ukazująca tę grupę jako jedną z prekursorów kształtujących polską szkołę animacji kultury. Poprzez interdyscyplinarne zbadanie spuścizny „Pracowni” oraz przyznanie jej należnego miejsca w dziejach polskich społecznych działań twórczych, badanie ma na celu uzupełnienie luk w historii polskiej animacji kultury, wzbudzenie dyskusji przyczyniającej się do budowania spójności tej dyscypliny oraz jej teoretyczne wzmocnienie. Działalność „Pracowni” poprzedza dyscyplinarne ramy animacji kultury, sytuowane konwencjonalnie w 1989 roku. Stanowiła ona pomost między teatrem alternatywnym tworzonym przez grupy twórcze, a profesjonalizacją animacji w organizacjach pozarządowych w latach 90. Jej animacyjna specyfika sytuuje ją po stronie oryginalnych, twórczych metodologii wykorzystujących sztukę jako metodę badania.

Projekt opierać się będzie na dwóch cyklach badawczych. Pierwszym z nich jest zgromadzenie i opracowanie rozproszonej wiedzy o tej grupie i jej działaniach. „Pracownia” była inicjatywą z pola kultury alternatywnej, funkcjonującą w miejskiej przestrzeni Olsztyna i na Warmii poprzez angażowanie młodzieży i mieszkańców w performanse, warsztaty, akcje miejskie o charakterze twórczym i badawczym. To wyjątkowa w skali miejsca i czasu grupa, inicjująca przedsięwzięcia odnoszące się do tematów społecznych nieobecnych w ówczesnym dyskursie dominującym – klimatu, mieszkalnictwa, migracji, sytuacji politycznej "ziem odzyskanych”, propagandy itp. Pozostając na pograniczu, utrzymywała kontakty z najważniejszymi ośrodkami twórczymi w kraju (Teatrem Laboratorium, Akademią Ruchu, zespołem badawczym prof. Sicińskiego w IFIS PAN) i za granicą (The Bread and Puppet Theatre, The Living Theatre z USA). To jednak grupa mało zbadana – mimo, iż stworzył się wokół niej ruch społeczny i interesowali się nią badacze z kręgu Sicińskiego, niewiele zostało opublikowane na jej temat. Charakter działalności „Pracowni” wymykał się współczesnym jej badaczom – klasyfikowana była jako „parateatr”, „kultura alternatywna” (A. Jawłowska), „awangardowe środowisko wzorotwórcze” (A. Wyka). Współcześnie również nie została ona jeszcze ujęta całościowo i syntetycznie, zarówno w kontekście historycznym, jak i metodologicznym.

Ta część polegała będzie głównie na wywiadach etnograficznych z byłymi członkami grupy, ich rodzinami, uczestnikami działań „Pracowni” oraz badaczami, a także na gromadzeniu rozproszonych archiwaliów, tekstów, wywiadów prasowych i opracowań, w celu stworzenia stosunkowo kompletnego kompendium wiedzy na jej temat. Na tej podstawie opracuję interdyscyplinarną mapę animacji kultury jako badania społecznego i przedstawię na seminarium na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim poświęconym „Pracowni” i skierowanym do animatorów i członków zespołu badawczego.

Drugi cykl to interdyscyplinarne badania w działaniu prowadzone przez zespół składający się z przedstawicieli trzech głównych szkół, w ramach których sytuowana jest animacja kultury. Będą to więc zarówno animatorzy ze szkoły pedagogicznej, czy pedagodzy społeczni, jak i artyści zaangażowani społecznie, a także animatorzy ze szkoły antropologicznej. Biorąc mapę za punkt wyjścia, zespół prowadzić będzie mikro-badania i działania w Olsztynie, z wykorzystaniem własnej metodologii i właściwych sobie środków wyrazu. Powstaną akcje miejskie, działania animacyjne, teksty, instalacje, które potem staną się przedmiotem barteru badawczego zaaranżowanego przez kierowniczkę grantu. Barter zakłada trójstronną wymianę metodologiczną, aktywizującą wszystkich jej uczestników i pozwala na otwarcie się na różne tradycje – zgłębienie ich i dyskusję środowiskową, stworzenie demokratycznej platformy wymiany dyscyplinarnej. Działania te staną się nowym terenem badań nad metodologią animacyjną, ich analiza i interpretacja przyczyni się do stawiania nowych pytań badawczych i rozwijania ram dyscypliny.

Animacja, choć wykładana na uniwersytetach, funkcjonuje równolegle pod różnymi nazwami (społeczna, kulturowa, społeczno-kulturowa, kultury). Jest także praktykowana w różnych środowiskach i rozumiana jako stosowana antropologia kulturowa, gałąź pedagogiki społecznej, czy synonim działań z pola sztuki partycypacyjnej, zaangażowanej społecznie czy performansu. Środowiska te rzadko się przenikają, funkcjonują więc różne „animacje”, co nie sprzyja rozwojowi tej dziedziny. Projekt ten ma na celu stworzenie platformy do spotkania różnych tradycji animacyjnych i wykorzystania interdyscyplinarnej metodologii badawczej do studium przypadku „Pracowni” i w konsekwencji wszczęcia dyskusji prowadzącej do rozwinięcia spójniejszej metodologii animacyjnej, traktowanej jako aktywizująca metoda badania społecznego i inicjowania zmiany społecznej.

Etap analizy zgromadzonych danych zostanie wzmocniony przez czteromiesięczny staż w The New School for Social Research w Nowym Jorku pod opieką prof. Elżbiety Matyni, badającej „Pracownię” w latach 80. w ramach rozwijania teorii demokracji performatywnej. Efektem projektu będą artykuły anglojęzyczne oraz monografia badawcza.